

Συνέδριο MAXΩME GUE/NGL
Αίθουσα εκδηλώσεων ΤΕΕ 12-14/1/2017
Προϋποθέσεις υπέρβασης της λιτότητας και επιτροπείας

Εργασιακή – μισθολογική κατεδάφιση. Εναλλακτικές προοπτικές
Γιάννης Δούκας

Φίλες και φίλοι, συντρόφισσες και σύντροφοι

Σας ευχαριστώ για την παρουσία σας και ευχαριστώ και τους διοργανωτές που μου έδωσαν τη δυνατότητα να εκφράσω τις απόψεις μου για τις επιπτώσεις των μνημονιακών πολιτικών στην εργασία και στην κοινωνική ασφάλιση και να συμβάλλω στη συζήτηση για την εναλλακτική πρόταση.

Αν προσπαθήσει κάποιος να συγκρίνει το τι υπήρχε πριν το 2010, τι υπάρχει σήμερα και τι έχει ήδη προετοιμαστεί για αύριο στο εργασιακό και ασφαλιστικό περιβάλλον χρησιμοποιώντας τη λέξη κατεδάφιση θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και επιεικής.

Η δομή της παρέμβασής μου περιλαμβάνει τα μέτρα της περιόδου της διακυβέρνησης της χώρας από τη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ, τις επιπτώσεις που είχαν αυτές οι πολιτικές, τα μέτρα της περιόδου της διακυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ – ΑΝ.ΕΛΛ, τις αντίστοιχες επιπτώσεις και τέλος τις δικές μας εναλλακτικές απόψεις και προτάσεις.

Την περίοδο της διακυβέρνησης της χώρας από τη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ ξηλώθηκε ένα μεγάλο μέρος του εργατικού και ασφαλιστικού δικαίου που χτίστηκε με αγώνες και θυσίες όλο τον προηγούμενο αιώνα.

Την περίοδο αυτή ξετυλίχτηκε μια ανελέητη επίθεση στο σκληρό πυρήνα των εργασιακών σχέσεων και των ασφαλιστικών δικαιωμάτων.

Χωρίς να υποτιμούμε τα υπόλοιπα μέτρα της περιόδου σημειώνουμε:

1. Την κατάργηση του υπάρχοντος τότε κατώτατου μισθού και τη θεσμοθέτηση κατώτατου μισθού δύο ταχυτήτων για τους άνω και τους κάτω των 25 ετών.
2. Την κατάργηση του θεσμικού πλαισίου των συλλογικών διαπραγματεύσεων.
3. Τη μείωση της αποζημίωσης λόγω απόλυσης.
4. Την πρώτη επίθεση στο ασφαλιστικό σύστημα, στη δομή του, στη χρηματοδότησή του, στα χρόνια υπηρεσίας και στα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης, τη δραστική μείωση κύριων, επικουρικών και εφ' άπαξ.

Ο νόμος 1876/90 είναι ο νόμος που ασχολείται με τις συλλογικές διαπραγματεύσεις. Είναι ένας από τους ελάχιστους νόμους που ψηφίστηκε και από τους 300 Βουλευτές. Ήταν ένας νόμος σύμβολο που βρέθηκε στο στόχαστρο και τελικά του άλλαξαν τα φώτα και η πλάστιγγα της διαπραγμάτευσης έγειρε υπέρ της εργοδοσίας.

1. Κατάργησαν τη δυνατότητα καθορισμού του κατώτερου μισθού από τους κοινωνικούς συνομιλητές (εργοδότες και εργαζόμενοι) και το ύψος του το καθορίζει η κυβέρνηση.
2. Κατάργησαν τον κατώτερο μισθό που είχαν συμφωνήσει εργοδότες και εργαζόμενοι και θέσπισαν ένα άλλο πολύ μικρότερο και δύο ταχυτήτων. Από 751 € που ήταν τότε έγινε 586 € για τους άνω των 25 ετών και 511 € για τους μικρότερους.
3. Κατάργησαν την αρχή της ισχύος της ευνοϊκότερης σύμβασης. Αν για τον ίδιο μισθωτό ίσχυαν δύο συμβάσεις π.χ. κλαδική και επιχειρησιακή ίσχυε η ευνοϊκότερη ενώ μετά τις αλλαγές υπερισχύει πάντα η επιχειρησιακή.
4. Κατάργησαν την επεκτασιμότητα των κλαδικών συμβάσεων στις επιχειρήσεις του ίδιου κλάδου.
5. Άλλαξαν το πλαίσιο λειτουργίας του ΟΜΕΔ και η μεσολάβηση και διαιτησία που ήταν μέχρι τότε ένα εργαλείο στα χέρια της εργατικής πλευράς αχρηστεύθηκε.
6. Θέσπισαν την κατάργηση όλων των όρων παλαιότερων συλλογικών συμβάσεων μετά τη λήξη της τρίμηνης μετενέργειας εκτός του βασικού μισθού και των επιδομάτων χρόνου υπηρεσίας, επικίνδυνου, τέκνων και σπουδών.
7. Κατάργησαν όλες τις ωριμάνσεις.

Το αποτέλεσμα των παραπάνω παρεμβάσεων ήταν η απορρύθμιση των όρων εργασίας και αμοιβής στον ιδιωτικό τομέα και μια τεράστια αποδυνάμωση της εργατικής πλευράς απέναντι στην εργοδοσία.

Η αφαίρεση από τη ΓΣΕΕ της δυνατότητας υπογραφής του κατώτατου μισθού από μόνη της και ανεξάρτητα από άλλους παράγοντες σήμανε αποδυνάμωση της ΓΣΕΕ.

Η δραστική μείωση του κατώτατου μισθού και η θεσμοθέτηση κατώτατου δύο ταχυτήτων είχε σαν αποτέλεσμα τη βίαιη μείωση των μισθών σε όλα τα επίπεδα.

Η κατάργηση της επεκτασιμότητας των κλαδικών ή ομοιοεπαγγελματικών συμβάσεων σε όλες τις επιχειρήσεις του κλάδου σε συνδυασμό με την κατάργηση της αρχής της ισχύος της ευνοϊκότερης σύμβασης σε περίπτωση συρροής (όταν ισχύουν ταυτόχρονα δύο

διαφορετικές συλλογικές συμβάσεις) κατέστησε το εργατικό κόστος βασικό στοιχείο του ανταγωνισμού.

Η κατάργηση όλων των όρων των παλαιότερων συλλογικών συμβάσεων που μέχρι τότε ακολουθούσε το μισθωτό σε όλο τον εργασιακό του βίο σήμανε την κατάργηση δικαιωμάτων και εργασιακών σχέσεων που είχαν κατακτηθεί καθ' όλη τη διάρκεια του προηγούμενου αιώνα καθώς η υπογραφή εκ νέου συλλογικής σύμβασης με τους όρους αυτούς ήταν πλέον σχεδόν αδύνατη.

Τέλος μειώθηκε η αποζημίωση απόλυσης και του χρόνου προειδοποίησης για απόλυση που ίσχυαν από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και που δεν τόλμησαν να τα πειράξουν ούτε οι κατοχικές ούτε οι δικτατορικές κυβερνήσεις.

Τα αποτελέσματα βέβαια αυτών των πολιτικών ήταν η ανεργία όχι μόνο να μη μειώνεται αλλά να αυξάνεται, εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενοι να αμείβονται με μισθούς πείνας, πολλοί να κάνουν να πληρωθούν μήνες το μισθό τους, το οκτάωρο κατεδαφίστηκε, τα εργασιακά δικαιώματα κατακρεουργήθηκαν, η ανασφάλιστη και η μαύρη εργασία έσπασαν όλα τα ρεκόρ, η εργοδοτική αυθαιρεσία χτύπησε κόκκινο οι απολύσεις έγιναν πιο εύκολες. Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με τα μέτρα που προώθησε η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ – ΑΝ.ΕΛΛ, για τα οποία θα μιλήσουμε παρακάτω, έχουν συντελέσει στο να μην υπάρξει ούτε ένα στοιχειώδες δίκτυο προστασίας του εργαζόμενου και φτάνουμε πλέον σε σημείο εργαζόμενοι κάτω από το φόβο της απόλυσης να επιστρέφουν στην εργοδοσία ακόμη και μέρος του μισθού τους που μπαίνει στην τράπεζα ή το δώρο Χριστουγέννων όπως καταγγέλθηκε πρόσφατα.

Οι εργαζόμενοι στο δημόσιο από την άλλη πλευρά είχαν αλλεπάλληλες μειώσεις στους μισθούς τους, είχαν την κατάργηση 13^{ου} και 14^{ου} μισθού, πολλοί υποχρεώθηκαν σε υποχρεωτική συνταξιοδότηση, κάποιοι άλλοι σε υποχρεωτική μετάταξη, οι θέσεις εργασίας μειώθηκαν με τη ρήτρα αποχωρήσεων – προσλήψεων και ακόμη και απ' αυτές τις λίγες προσλήψεις που έγιναν οι περισσότερες δεν ήταν θέσεις μόνιμης και σταθερής δουλειάς αλλά θέσεις ευέλικτης και ελαστικής εργασίας.

Σε ότι αφορά το ασφαλιστικό περιβάλλον από το 2010 με το νόμο Λοβέρδου μπήκε για πρώτη φορά με νόμο η προοπτική της μετάλλαξης του ασφαλιστικού συστήματος από δημόσιο, καθολικό και αναδιανεμητικό σε κεφαλαιοποιητικό, νομοθετήθηκε η σταδιακή αποχώρηση του κράτους από την κοινωνική ασφάλιση και οι τότε μνημονιακές κυβερνήσεις προχώρησαν σε αλλεπάλληλες αυξήσεις ορίων ηλικίας και ετών υπηρεσίας πολλών κατηγοριών, προχώρησαν στην αύξηση των γενικών ορίων συνταξιοδότησης από τα 65 στα 67 και

μείωσαν δραστικά κύριες και επικουρικές συντάξεις όπως και τα δικαιούμενα εφ' άπαξ.

Η αχτίδα φωτός που άνοιξε με τα κινήματα της εποχής, συνεχίστηκε με την εκλογική επικράτηση του ΣΥΡΙΖΑ στις αρχές του 2015 και με αποκορύφωμα το περήφανο όχι του ελληνικού Λαού στις 5/7/2015 είχε δυστυχώς άσχημο τέλος με την άμεση από την επόμενη κιόλας του δημοψηφίσματος μέρα στροφή 180 μοιρών της ηγετικής ομάδας του ΣΥΡΙΖΑ.

Ο ΣΥΡΙΖΑ από την επόμενη κιόλας μέρα σε συνεργασία με τη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ προχώρησε στην ψήφιση του τρίτου μνημονίου και σταδιακά από τότε μέχρι σήμερα έχει μεταλλαχθεί πλήρως σε ένα ακόμη νεοφιλελεύθερο μόρφωμα. Η επιχειρηματολογία του λίγα έχει να ζηλέψει από την αντίστοιχη του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ. Από το αμυντικό «δεν μπορούσαμε να κάνουμε αλλιώς» του 2015 έχει περάσει στην επίθεση λέγοντας πως μόνο με τις μνημονιακές πολιτικές που εφάρμοσε θα βγούμε από την κρίση και βέβαια σε λίγο καιρό θα μιλήσει και για νέα μνημόνια λόγω της αποδοχής της προληπτικής πιστοληπτικής δυνατότητας την οποία σήμερα υποτίθεται ότι αρνείται. Έτσι από το πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης που μεταξύ άλλων περιελάμβανε την επαναφορά των συλλογικών συμβάσεων, την επαναφορά του κατώτατου μισθού στα 751 €, την επαναφορά της 13^{ης} σύνταξης και διάφορα άλλα πέρασε στην άλλη πλευρά.

Τίποτε από τις εξαγγελίες για εργασιακές σχέσεις δεν προχώρησε ενώ αντίθετα είχαμε την κατάργηση της απαιτούμενης προέγκρισης των ομαδικών απολύσεων από τον Υπουργό Εργασίας πράγμα που δρομολογεί την απελευθέρωση των ομαδικών απολύσεων, έχουμε μεγαλύτερη ευελιξία στις εργασιακές σχέσεις, έχουμε φτάσει να μιλάμε για το δίκιο του εργοδότη αντί του εργαζόμενου, έχουν αμφισβητηθεί ακόμη και στοιχειώδη δικαιώματα όπως το ότι η μη καταβολή μισθού δεν θεωρείται από μόνη της ικανή για καταγγελία της σχέσης εργασίας σε βάρος του εργοδότη.

Σε ότι αφορά το χώρο του δημόσιου τομέα δεν προχώρησε καμία από τις τότε εξαγγελίες ενώ αντίθετα συνεχίζεται η ρήτρα απολύσεων – προσλήψεων και μάλιστα η συντριπτική πλειοψηφία των όποιων προσλήψεων γίνονται είναι με ευέλικτες μορφές. Ταυτόχρονα συνεχίζεται η πολιτική της ομηρίας και της εκμετάλλευσης δεκάδων χιλιάδων εκτάκτων στους ΟΤΑ και αλλού.

Τέλος στις μέρες μας επιχειρείται για πρώτη φορά μετά από 36 χρόνια η παρέμβαση στο συνδικαλιστικό νόμο 1264/82 και προωθείται ρύθμιση με την οποία η κήρυξη απεργίας θα γίνει πιο δύσκολη.

Σε ότι αφορά το ασφαλιστικό τοπίο είχαμε τη συνέχιση της επίθεσης με το τρίτο μνημόνιο και το νόμο Κατρούγκαλου. Έτσι από τον Αύγουστο του 2015 μέχρι σήμερα μερικά από τα κυβερνητικά επιτεύγματα είναι:

1. Η υιοθέτηση, ψήφιση και λειτουργία του συστήματος των τριών πυλώνων που παλαιότερα ξόρκιζε ο ΣΥΡΙΖΑ.
2. Τα 15 χρόνια που ήταν το ελάχιστο όριο για δικαίωμα σύνταξης για πάνω από μισό αιώνα έγιναν 20.
3. Οι νέες με ελάχιστες εξαιρέσεις αυξήσεις στα όρια ηλικίας και στα χρόνια υπηρεσίας για σύνταξη έσπρωξαν όλους στα 62 με σαράντα συντάξιμα χρόνια – πράγμα φύσει αδύνατο – ειδικά για τις νεότερες γενιές ή στο ηλικιακό όριο των 67.
4. Καταργήθηκε για εκατοντάδες χιλιάδες χαμηλοσυνταξιούχους το ΕΚΑΣ, σε όσους έχει απομείνει έχει ύψος 35 € και καταργείται κι' αυτό την 1/1/2019.
5. Μειώθηκαν οι νέες συντάξεις μετά το νόμο Κατρούγκαλου και η μείωση αυτή θα επέλθει και για τους παλαιότερους από 1/1/19.
6. Έγιναν δραστικές μειώσεις στις επικουρικές συντάξεις, στις συντάξεις χηρείας, στα δικαιούμενα εφ' άπαξ και τέλος
7. Καταργήθηκε η μέχρι πρότινος υπάρχουσα οργανωτική δομή του ασφαλιστικού συστήματος με τη δημιουργία δύο υπερταμείων μαμούθ ένα κύριας και ένα επικουρικής και εφ' άπαξ πράγμα που ένα χρόνο μετά το ξεκίνημα της λειτουργίας του έχει δημιουργήσει τεράστια οργανωτικά και λειτουργικά προβλήματα με πιο σημαντικό τις 300 περίπου χιλιάδες εκκρεμείς αιτήσεις κύριων, επικουρικών και εφ' άπαξ.

Το αποτέλεσμα βέβαια όλων αυτών πέρα από τις δραματικές επιπτώσεις που είχαν και παρά τη συρρίκνωση που επήλθε στα ασφαλιστικά δικαιώματα είναι να προδιαγράφεται ένα μέλλον ακόμη χειρότερο με πρώτους σταθμούς τα ήδη αναφερθέντα μέτρα πλήρους κατάργησης του ΕΚΑΣ και μείωσης των συντάξεων την 1/1/19 και με προαποφασισμένο ότι μέχρι το 2022 οι συντάξεις δεν πρόκειται να αυξηθούν. Τέλος είναι ήδη προαποφασισμένη η μείωση του αφορολόγητου ορίου από το 2020 πράγμα που τους πρώτους που θίγει είναι οι χαμηλόμισθοι και οι χαμηλοσυνταξιούχοι.

Το τελευταίο διάστημα δίνονται στη δημοσιότητα κάποια στοιχεία με τα οποία επιχειρείται να αλλοιωθεί η πραγματική εικόνα.

Το πρώτο έχει να κάνει με το επιχείρημα ότι το ασφαλιστικό σύστημα δεν ήταν ελλειμματικό το 2017. Αυτό στα νούμερα είναι αληθές όμως πρέπει να σταθούμε σε δύο παράγοντες. Ο πρώτος ότι άνοιξαν μετά από χρόνια τα μεγάλα έργα και ολοκληρώθηκε ο οδικός άξονας

Κορίνθου Πατρών, η Ιόνια οδός και οι σήραγγες των Τεμπών. Τα έργα αυτά έδωσαν αρκετά έσοδα στον ΕΦΚΑ πλην όμως τελείωσαν και δεν φαίνονται στον ορίζοντα ανάλογα ώστε η εισροή εσόδων από μεγάλα έργα να συνεχιστεί. Το δεύτερο έχει να κάνει με τις 300.000 αιτήσεις κύριας και επικουρικής σύνταξης και παροχών εφ' άπαξ που εκκρεμούν και που είναι έξοδα τα οποία δεν αποδώθηκαν.

Το δεύτερο έχει να κάνει με το ότι η ανεργία εμφανίζεται στο 21%. Εδώ γίνονται δύο αφαιρέσεις. Η πρώτη έχει να κάνει με το ότι υπάρχουν εκατοντάδες χιλιάδες συμπολίτες μας και κυρίως νέοι που προτίμησαν τη μετανάστευση και το δεύτερο ότι έχει αλλάξει δραματικά η σχέση μεταξύ πλήρους εργασίας και ημιαπασχόλησης. Πριν τα μνημόνια η σχέση πλήρους εργασίας προς την ημιαπασχόληση ήταν περίπου 80% προς 20%. Τα χρόνια της διακυβέρνησης από το ΠΑΣΟΚ και τη ΝΔ έφτασε να είναι 55% προς 45% και επί ΣΥΡΙΖΑ ακόμη και αυτή η σχέση ανετράπη και έχουμε σήμερα 45% πλήρης και 55% ημιαπασχόληση.

Τέλος οι αναφορές για αύξηση των μισθών δεν ευσταθούν αφού η στατιστική υπηρεσία μιλάει για μείωση κατά 1,3%.

Οι μνημονιακές πολιτικές στον τομέα της εργασίας και της κοινωνικής ασφάλισης σε συνδυασμό με όλες τις κεντρικές πολιτικές σε όλους τους τομείς είχαν σαν αποτέλεσμα ακριβώς το αντίθετο απ' αυτό που υποτίθεται ότι επιδίωκαν οι εμπνευστές τους. Το ΑΕΠ συρρικνώθηκε δραματικά και το χρέος εκτινάχτηκε στα ύψη.

Το βασικό ερώτημα απέναντι σε όλα τα παραπάνω είναι το αν και ποια θα μπορούσε να είναι η εναλλακτική πρόταση.

Σε ότι αφορά τις εργασιακές σχέσεις για μας απαιτείται η επαναθεμελίωση του εργατικού δικαίου που τόσο βάρβαρα κατεδάφισαν οι μνημονιακές κυβερνήσεις. Τα άμεσα μέτρα δεν μπορεί να είναι άλλα από την επαναφορά των εργασιακών σχέσεων και δικαιωμάτων που καταργήθηκαν τα προηγούμενα χρόνια με βασικές αιχμές την άρση των διευκολύνσεων στις απολύσεις, την επαναφορά της προστασίας από την εργοδοτική αυθαιρεσία, την επαναφορά του θεσμικού πλαισίου των συλλογικών διαπραγματεύσεων, την αντικατάσταση των ευέλικτων και ελαστικών μορφών με θέσεις πλήρους και σταθερής δουλειάς.

Σε ότι αφορά το ασφαλιστικό σύστημα θα πρέπει να ξεφύγουμε επιτέλους από τη λογική αυτό να αντιμετωπίζεται ως οικονομικό πρόβλημα και να αντιμετωπιστεί ως κοινωνική αναγκαιότητα που πραγματικά είναι. Θα πρέπει κάποτε να σταματήσει η μείωση των

παροχών και να αντιμετωπιστεί το πραγματικό του πρόβλημα που είναι το ζήτημα των πόρων. Συνδεδεμένα με τα ζητήματα των πόρων του ασφαλιστικού είναι τα θέματα των μισθών, της ανεργίας, των απολύσεων, των συλλογικών διαπραγματεύσεων και συμβάσεων, τα θέματα της μαύρης και ανασφάλιστης εργασίας.

Έτσι η αντίστροφη πορεία για το ασφαλιστικό σύστημα περνάει μέσα από την αντιμετώπιση της ανεργίας, την αύξηση των μισθών και συνακόλουθα των εσόδων του ΕΦΚΑ, την αντιμετώπιση των προβλημάτων των μικροεπαγγελματιών, των εμπόρων, των αγροτών, όλων εν τέλει των ομάδων που συνεισφέρουν στο ασφαλιστικό σύστημα, την αντιμετώπιση της εισφοροδιαφυγής, της ανασφάλιστης και μαύρης εργασίας.

Για όλα τα παραπάνω τίθεται ένα δεύτερο και πιο σημαντικό ερώτημα. Θα μπορούσαν τα παραπάνω να προωθηθούν μέσα στο πλαίσιο που έχει καθοριστεί και που προδιαγράφεται ακόμη και μετά τη λεγόμενη έξοδο από τα μνημόνια;

Για μας η προώθηση των παραπάνω δεν είναι συμβατή με τις πολιτικές που ακολουθεί το μπλοκ των δυνάμεων του μνημονιακού τόξου.

Για μας απαιτείται η υιοθέτηση και η εφαρμογή μια άλλης εναλλακτικής πρότασης με βασικούς άξονες την κατάργηση των μνημονίων, τον τερματισμό της λιτότητας, τη διαγραφή του δημοσίου χρέους, τη γενναία «σεισάχθεια» στο ιδιωτικό χρέος λαϊκών νοικοκυριών και μικρομεσαίων επαγγελματιών και αγροτών, την εθνικοποίηση των τραπεζών, το σταμάτημα των ιδιωτικοποιήσεων και την ανασυγκρότηση του δημόσιου τομέα.

Αυτά προϋποθέτουν την έξοδο από την ευρωζώνη, τη σύγκρουση και ρήξη με την ΕΕ, τη σύγκρουση με το παγκόσμιο και ελληνικό κεφάλαιο. Προϋποθέτουν την προώθηση ενός ριζοσπαστικού προοδευτικού προγράμματος αναδιανομής του πλούτου και παραγωγικού μετασχηματισμού, που θα στηρίζει και θα ενισχύει τους μισθούς και τις συντάξεις, τα Λαϊκά εισοδήματα, τη λαϊκή κατοικία και περιουσία, τη δημόσια υγεία, παιδεία, πρόνοια και δεν θα εμπορευματοποιεί αγαθά όπως το ρεύμα και το νερό. Ένα πρόγραμμα εν τέλει που θα ανοίγει το δρόμο για βαθύτερες οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές.

Σήμερα είναι αναγκαίο όσο ΠΟΤΕ η συγκρότηση ενός μεγάλου κοινωνικού και πολιτικού μετώπου όλων, χωρίς εξαίρεση των αριστερών και αντιμνημονιακών δημοκρατικών δυνάμεων, που θα προωθήσει τους παραπάνω στόχους, θα εμπνεύσει νέους αγώνες και θα δώσει νέα ελπίδα στο Λαό και στη νεολαία.